

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาในเรื่องต่างๆ เสนอตามลำดับดังนี้

1. แนวคิดและความจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษา
2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา
3. แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542
4. การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ
5. การจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อม และงานวิจัยในชั้นเรียน
6. บทบาทผู้เกี่ยวข้อง
7. การจัดการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน
8. แผนพัฒนาการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน
9. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและความจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษา

การศึกษาเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญยิ่งประการหนึ่งของมนุษยชาติ การศึกษาเป็นการพัฒนาเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต การจัดการศึกษาในอดีตนั้น ถึงแม้ว่าจะประสบผลสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ก็มีปัญหาที่เรื้อรังมาเป็นเวลานาน เช่น เกิดปัญหาการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนและสภาพความเป็นจริงของสังคม ก่อให้เกิดวิกฤต และความทุกข์กับผู้เรียน ส่งผลให้ผู้เรียนจำนวนหนึ่งต้องประสบความล้มเหลว และหนีออกจากระบบโรงเรียน ภาพลักษณ์ของการศึกษาจึงเป็นกิจกรรมที่เต็มไปด้วยความเครียดและความทุกข์ ซึ่งมีนักการศึกษาได้กล่าวถึงปัญหาการศึกษาของไทยที่ผ่านมาไว้หลายท่าน เช่น

วิจิตร ศรีสอาน (อ้างใน สัตยลักษณ์ เทียมถนอม, 2538, หน้า 59) กล่าวว่า การศึกษาไทยที่ผ่านมา มุ่งเน้นปริมาณ โดยการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานและแสดงตัวเลขให้เห็นว่าคนที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีถึง 90 เปอร์เซ็นต์ พร้อมกับแสดงเหตุผลว่านี่คือ ความสำเร็จ แท้จริงแล้วปัญหาการศึกษาไทยยังคงมีอยู่และเป็นปัญหาที่ใหญ่ยิ่ง คือ ปัญหาคุณภาพการศึกษา โดยพบว่าเด็กที่เรียนจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว ปรากฏว่า อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ หรือคนที่เรียนในระดับมัธยมศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษถึง 8 ปี ปรากฏว่าก็ยังใช้การไม่ได้

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2541, หน้า 4) ได้ให้ทรรศนะที่มีต่อปัญหาการศึกษาไทย คือ การศึกษาสมัยใหม่ได้แยกนักเรียนออกจากชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง การศึกษาคึงคนจากชนบทเข้าเมือง ปัญหาความไม่เสมอภาคทางโอกาสในการศึกษา ปัญหาปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมกับการศึกษา ความเสื่อมโทรมของสถาบันครู ความเสื่อมโทรมทางคุณธรรมและจริยธรรม และความไม่มีจุดมุ่งหมายการศึกษาที่ชัดเจน

ประเวศ วะสี (2541, หน้า 26-30) กล่าวถึงปัญหาการศึกษาไทยว่าเป็นการศึกษาที่ไม่สามารถเตรียมคนไทยให้สามารถเผชิญกับยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลงกล่าว คือ การศึกษาไทยไม่มีพลังพอที่จะสร้างความเข้มแข็งให้สังคมไทยมีทรรศนะใหม่ จิตสำนึกใหม่ และทักษะใหม่ ที่จะเผชิญกับสถานการณ์ใหม่และปัญหาใหม่ จึงก่อให้เกิดความทุกข์ใน 3 เรื่องหลักๆ คือ

1. ความเดือดร้อนในการแสวงหาและเข้าโรงเรียนดีๆ
2. การเรียนยาก ไม่สนุก น่าเบื่อ หรือการเรียนเป็นความทุกข์
3. การศึกษาผลิตคนที่มีขาดคุณภาพ

ดังนั้นจึงต้องมีการปฏิรูปการศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน สามารถผลิตคนที่มีคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการศึกษาสำหรับคนทั้งมวล (Education for All) ให้ทุกส่วนในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for Education) และเป็นการศึกษาที่แก้ปัญหทั้งมวล (Education for All Problems) โดยมีแนวคิดหลักในเรื่องการปฏิรูปการศึกษาใน 3 ส่วนคือ ปฏิรูประบบการศึกษา ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และปฏิรูปการจัดการศึกษา

เมื่อมีการปฏิรูปการศึกษา ระบบการศึกษาจึงต้องเปลี่ยนรูปแบบไป นักการศึกษาจำเป็นต้องมาพิจารณา ทบทวนการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และออกแบบใหม่ทั้งในเรื่อง

ความหมายของการศึกษาและกระบวนการให้การศึกษา ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541, หน้า 22) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการศึกษาไทยที่พึงประสงค์ในอนาคตไว้ว่าการศึกษามุ่งพัฒนาคนที่สมดุลทั้งด้านร่างกาย ปัญญา จิตใจ และสังคม ให้คนไทยมีคุณลักษณะ มองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี มีวินัย ในตนเอง มีความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาที่จัดต้องสอดคล้องกับความต้องการของบุคคล โดยให้การศึกษาเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนได้รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย รักที่จะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมยุคข้อมูลข่าวสารและเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

ดังนั้น โหมหน้าการศึกษาไทยจึงต้องมุ่งไปสู่การให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การเรียนรู้มิใช่เพียงการเรียนรู้ แต่เป็นการเรียนเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ เรียนเพื่อรู้จักตนเอง เรียนเพื่อรู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้เพื่อการเจริญงอกงามทั้งร่างกายและจิตใจ เรียนรู้เพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ต่างๆ ได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ซึ่งถือว่าเป็นแกนหลักของการปฏิรูป และเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา ดังที่ ประเวศ วะสี (2541, หน้า 68) กล่าวว่า การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาเพราะเป็นการปฏิรูปทรศนะเกี่ยวกับการศึกษา จากการศึกษาของคนเป็นวัตถุที่จะต้องหล่อหลอมปั้นตักแต่งโดยการสั่งสอนไปเป็นการมองคนในฐานะที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และงอกงามอย่างหลากหลาย สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 4-6) ที่ได้สรุปถึงความจำเป็นในการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของคนไทย

การปฏิรูปวัฒนธรรมการเรียนรู้ใหม่จะช่วยพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่มีความรู้คู่คุณธรรม ตระหนักในคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งทั้งหลาย รู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ในครรลองแห่งความดีงาม รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน เป็นคนมีเหตุผลยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกติกาของสังคม มีความขยัน ซื่อสัตย์และเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความสามารถในการใช้ศักยภาพของสมองทั้งซีกซ้าย-ขวาอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน คือ ความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร การคิดคำนวณ การคิดวิเคราะห์แบบวิทยาศาสตร์ คิดเป็นระบบ สามารถใช้สติปัญญาอย่างเฉลียวฉลาดลึกซึ้งเพื่อเรียนรู้ให้บรรลุความจริง

ความดี ความงามของสรรพสิ่ง เป็นคนที่มีสุขภาพกายดี มีวุฒิภาวะทางอารมณ์บุคลิกภาพ ร่าเริง แจ่มใส จิตใจอ่อนโยนและเกื้อกูล มีมนุษยสัมพันธ์ดี เคารพและเผชิญปัญหาได้ ดำรงชีวิตอย่างอิสระและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

2. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความเข้มแข็งของสังคมไทย

ให้สมาชิกของสังคม มีจิตสำนึกร่วมกันในการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหาของส่วนรวม มีการบริหารอย่างถูกต้องแบบกาย ลดความขัดแย้ง ทุกคนมีความรับผิดชอบที่จะนำพาสังคมให้ก้าวหน้าและเข้มแข็ง

3. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคโลกาภิวัตน์

การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องจัดให้สอดคล้องกับ โลกยุคโลกาภิวัตน์ที่ วิทยาการเจริญรุดหน้า ความรู้และสรรพวิทยาการเดินทางไปในที่ต่างๆ ด้วยความรวดเร็ว ข้อมูลและข่าวสารต่างๆ เกิดขึ้น และเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้เรียนต้องมีความคล่องแคล่วในการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และรู้จักสังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับชีวิตของตน ครอบครัว สังคมและประเทศชาติ

4. ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง และสังคมไทย การปฏิรูปการเรียนรู้จะเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นการเปิดแนวทางให้ ครู พ่อแม่ ชุมชนมีอิสระในการอบรมเลี้ยงดู ให้การศึกษา จัดหลักสูตร อันจะเป็นการเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

5. ปฏิรูปการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกฎหมาย

การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นหัวใจของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 จึงเป็นภารกิจที่มีกฎหมายรองรับ ครูอาจารย์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องถือปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2542ข, หน้า 12-16) มาตรา 22 ถึงมาตรา 30 คือ

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
2. ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน
3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา
4. ความรู้ และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษาเน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง
5. ความรู้ และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบ ควบคู่ไปในการบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบ การศึกษาให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อ และให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ใน วรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะ อันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 28 หลักสูตรการศึกษาระดับต่างๆ รวมทั้งหลักสูตรการศึกษาสำหรับ บุคคลตาม มาตรา 10 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ต้องมีลักษณะหลากหลาย ทั้งนี้ให้ จัดตามความเหมาะสมของแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสม แก่วัยและศักยภาพ

สาระของหลักสูตรทั้งที่เป็นวิชาการและวิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

สำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา นอกจากคุณลักษณะในวรรคหนึ่ง และวรรคสองแล้ว ยังมีความมุ่งหมายเฉพาะที่จะพัฒนาวิชาการ วิชาชีพชั้นสูงและการค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ และพัฒนาสังคม

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน-

ประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารและรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542

หลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ยึดหลักว่า การจัดการศึกษาต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และมุ่งประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน ซึ่งเป็นความหมายเดียวกันกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคือ ยึดผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งได้พัฒนาเป็นเวลานานมากกว่า 80 ปี แล้วปัจจุบัน ได้มีผู้นำเสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น

สงบ ลัทธินะ (2534, หน้า 3-5) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางที่พึงประสงค์ มีดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนจะเป็นผู้ทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก ความสำเร็จเป็นผลพลอยได้จากการทำกิจกรรม ระหว่างทำกิจกรรมเด็กนักเรียนก็จะได้พัฒนาตนเอง ทางความคิด การปฏิบัติการแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน การวางแผนการจัดการ และเทคนิควิธีการต่างๆ ที่เรียกว่าเรียนรู้วิธีการหาความรู้

2. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เป็นกระบวนการ หมายถึง การมีขั้นตอนต่างๆ ให้เด็กได้แสดงออกหรือปฏิบัติโดยใช้ร่างกาย ความคิด การพูด เพื่อให้เกิดผลลัพธ์คือความรู้หลังจากทำกิจกรรมและมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดคุณสมบัติทางความรู้ ความคิด ทักษะความสามารถทางการปฏิบัติตลอดทั้งเกิดเจตคติค่านิยมที่ดีงาม

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 7) ได้สรุปประเด็นสาระสำคัญของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 การเรียนรู้โดยการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง หมายถึง การเรียนรู้ที่เป็นกระบวนการสร้างประสบการณ์และสิ่งต่างๆให้มีความหมายต่อตนเองจากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โดยใช้กระบวนการคิดและแสวงหาความรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติจริง ให้ผู้เรียนค้นพบข้อความรู้และประสบการณ์ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก จัดบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและแหล่งวิทยาการให้เอื้อต่อการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้

ประเด็นที่ 2 การเรียนรู้เรื่องของตนเอง ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หมายถึง การเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างร่างกายและจิตใจของตนเอง การรับรู้และตระหนักในตนเอง สามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมให้สอดคล้องกับค่านิยมที่ดีงาม ยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม มีความเพียรพยายามในการทำความดีอย่างไม่ย่อท้อ การเสริมสร้างลักษณะนิสัย และสุนทรียภาพความดีงามในตนเอง การเรียนรู้เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างสอดคล้อง เหมาะสมกับสถานะแวดล้อม การตระหนักถึงคุณค่า และพัฒนาคุณภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ประเด็นที่ 3 การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ

3.1 การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการดำรงชีวิต หมายถึง การเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตที่สำคัญและจำเป็น ดังต่อไปนี้ การรู้จักคิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความตระหนัก รู้ในตน มีความเห็นใจผู้อื่น มีความภูมิใจในตนเอง มีความรับผิดชอบต่อสังคม รู้จักการสร้างสัมพันธ์ภาพและการสื่อสาร รู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหา รู้จักจัดการกับอารมณ์และความเครียด

3.2 การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการประกอบอาชีพหมายถึง การเรียนรู้เพื่อค้นพบและใช้ศักยภาพของตนเพื่อเตรียมตัวประกอบอาชีพให้เหมาะสมกับตนเอง รู้จักวิธีเลือกประกอบอาชีพที่สุจริตเหมาะสม สามารถพึ่งตนเอง และเลี้ยงตนเองได้อย่างพอเพียงแก่อัตภาพ

ประเด็นที่ 4 การเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนากระบวนการคิด การแก้ปัญหาโดยเน้นประสบการณ์ และการฝึกปฏิบัติ หมายถึง การใช้ทักษะการคิดเพื่อค้นหาคำตอบในสถานการณ์ต่างๆ โดยอาศัยประสบการณ์และการฝึกปฏิบัติจริง เพื่อให้สามารถเผชิญและผจญกับปัญหาและจัดการกับภาวะต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม

ประเด็นที่ 5 การเรียนรู้โดยผสมผสานความรู้ คุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หมายถึง การเรียนรู้ที่มุ่งให้มีความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ควบคู่กับการพัฒนาตนเอง ทางจิตใจ บุคลิกภาพ และลักษณะนิสัย

ประเด็นที่ 6 การเรียนรู้มุ่งพัฒนาประชาธิปไตย หมายถึง การเรียนรู้ในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาคและการปฏิบัติตามหน้าที่ของตน การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นและผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

ประเด็นที่ 7 การเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาและศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจความตระหนักในคุณค่าของความรู้ต่างๆ ที่ได้คิดค้นและสังสรรค์ประสมการณโดยภูมิปัญญาไทย ตลอดจนมีความรัก ชื่นชมและหวงแหนในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตและสืบสานให้ยั่งยืนตลอดจนเชื่อมโยงสู่สากล

ประเด็นที่ 8 การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การศึกษารวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์สรุปผล เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา

ประเด็นที่ 9 การเรียนรู้โดยความร่วมมือของครอบครัวและชุมชน หมายถึง การที่ครอบครัวชุมชนและสถานศึกษามีบทบาทร่วมกันในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เพื่อให้เรียนรู้ได้อย่างเต็มตามศักยภาพ

ประเด็นที่ 10 การประเมินผลผู้เรียน หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณภาพคุณลักษณะและพฤติกรรมของผู้เรียนว่าเป็นไปตามจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่อย่างไร

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2542ค, หน้า 24-27) ได้เสนอแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีก็จะต้องเป็นการเรียนการสอนที่ดี การเรียนการสอนที่ดีมีดังนี้

1. ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ต้องเป็นความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก
3. ต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน
4. ต้องเป็นที่น่าสนใจ ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย
5. ต้องดำเนินไปด้วยความเมตตากรุณาต่อผู้เรียน
6. ต้องทำทนายให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้
7. ต้องตระหนักถึงเวลาที่เหมาะสมที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้
8. ต้องสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง
9. ต้องสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้

10. ต้องมีจุดมุ่งหมายของการสอน
11. ต้องสามารถเข้าใจผู้เรียน
12. ต้องคำนึงถึงภูมิหลังของผู้เรียน
13. ต้องไม่ยึดวิธีการใดวิธีหนึ่งเท่านั้น
14. การเรียนการสอนที่ดีเป็นพลวัต (Dynamic) คือ มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งในด้านของการจัดกิจกรรม การสร้างบรรยากาศ รูปแบบ เนื้อหาสาระ เทคนิควิธี
15. ต้องสอนในสิ่งที่ไม่ไกลตัวผู้เรียนมากเกินไป
16. ต้องมีการวางแผนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

การปฏิรูปการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นหลักการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานทฤษฎีการเรียนรู้หลายทฤษฎี เช่น พุทธปรัชญา จิตวิทยาสาขามนุษย์นิยม (Humanistic Approach) ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) ซึ่งมีนักคิดกล่าวไว้หลายท่าน เช่น (กรมวิชาการ, 2543, หน้า 3-4)

พระราชวรมุณี (ประยูร ธรรมจิตโต) กล่าวว่า เด็กเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ ครูต้องสร้างความใฝ่รู้ขึ้นในจิตใจของเด็กให้ได้คือ ให้มีธรรมชาติ คือ ความใฝ่รู้ และกัตตกัมยตาฉันทะ คือ ความใฝ่ทำ เด็กมีความสุขในการเรียนรู้ ครูสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้เป็นสัปปริสสังสวะ หมายความว่า ครูเป็นกัลยาณมิตร คือ เพื่อนที่ดี มีเมตตา ให้ความรักความอบอุ่นแก่ผู้เรียน ครูอาจจะใช้วิธีการการเสริมแรงทางบวกให้มากขึ้น จัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยถือว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสนใจและความสามารถของผู้เรียน

ประเวศ วะสี มองในเชิงหลักการว่า การจัดการการเรียนรู้ที่เอาชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง เรียนรู้เพื่อสร้างปัญญาให้รู้จักตนเอง รู้จักโลก สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม อยู่ร่วมกันอย่างมีคุณภาพ เรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง มีความสุข สนุกสนานและเกิดฉันทะในการเรียนรู้

สุมน อมรวิวัฒน์ มีแนวคิดว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีอิสรภาพ ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์เรียนรู้อย่างมีความสุข เน้นกระบวนการคิด ปฏิบัติได้จริง

สอดคล้องกับความถนัด ความสอดคล้องกับคติ สอนให้ทำ นำให้คิด ลงมือทำ เรียนรู้สอนตนเอง เอาความจริงเป็นตัวตั้งเอาวิชาเป็นตัวประกอบ

โกวิท ประวาลพฤษย์ มีแนวคิดสู่ปฏิบัติการให้เกิดจริงว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ภายหลังจากการเรียนรู้ ต้องการให้ผู้เรียนมีแนวคิดบางอย่าง และลงมือปฏิบัติ ได้ถูกต้องแม่นยำ ด้วยความรู้ลึกซึ้งซึ้งซึ้ง อันเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดี คุณธรรม และพัฒนาการรอบด้านของผู้เรียน ถ้าการศึกษาจัดได้ครบถ้วนด้วยกระบวนการดังกล่าวมาแล้ว ผู้เรียนก็จะเป็นผู้คิดได้เอง ตัดสินใจได้เอง ลงมือปฏิบัติควบคุมตนเองได้ มีศักยภาพในการตัดสินใจ และทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมเป็นประจำ คิด และทำเพื่อประโยชน์ของสังคมไทยโดยส่วนรวมอันเป็นค่านิยมที่พึงประสงค์ของชาติสืบไป

ทิสนา เขมมณี มีแนวคิดว่าการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญที่สุด กล่าวคือ ผู้เรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งทางร่างกาย ปัญญา สังคมและอารมณ์ ได้มีโอกาสแสวงหาความรู้ ข้อมูล คิววิเคราะห์ และสร้างความหมายความเข้าใจในสาระและกระบวนการต่างๆ ด้วยตนเอง รวมทั้งได้ลงมือปฏิบัติและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

จากแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว กรมวิชาการได้สรุปเป็นความหมายเชิงปรัชญาและเชิงปฏิบัติการ ได้ว่า (กรมวิชาการ, 2543, หน้า 5-6)

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดหรือ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เอาชีวิตจริงและเงื่อนไขการรับรู้ของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ผู้เรียนมีอิสรภาพได้รับการส่งเสริมให้พัฒนาเต็มศักยภาพของความเป็นมนุษย์ ทั้งจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม ผู้เรียนได้รับการพัฒนาแบบองค์รวมได้รับการฝึกให้มีศักยภาพในการสร้างรูปแบบการคิด ผู้เรียนเป็นผู้กระทำกิจกรรมการเรียนรู้ได้ถูกต้องแม่นยำด้วยความรู้ลึกที่ดึงมาอันเป็นการสร้างบุคลิกภาพที่ดีงาม เรียนรู้วิธีการเรียนรู้ เรียนรู้จากการปฏิบัติของตนเอง คิดอย่างมีระบบและมีวิจารณญาณ อยู่ร่วมกับคนอื่นอย่างมีความสุข เรียนรู้ตลอดชีวิต และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิดวิเคราะห์ ศึกษาค้นคว้า ทดลอง และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตามความถนัดความสนใจ ด้วยวิธีการ กระบวนการ และใช้แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งในและนอกห้องเรียน ผู้เรียนมีผลการเรียนรู้ได้มาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนด มีความรู้ลึกซึ้งซึ้ง

ยินดีในผลการปฏิบัติของตนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของตนสังคมและส่วนรวม

เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้จัดหรือครูผู้สอนดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียน
ตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางด้านปัญญา วิธีการเรียนรู้ โดยบูรณาการ
คุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ วางแผนการจัดกิจกรรม และประสบการณ์การเรียนรู้
อย่างเป็นระบบ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาสติปัญญา อารมณ์ และทักษะการปฏิบัติส่งเสริม
สนับสนุนการนำความรู้ไปใช้ในแหล่งความรู้ที่หลากหลายเชื่อมโยงกับชีวิตจริง และมีการ
วัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง

เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้สนับสนุนการเรียนรู้มีส่วนร่วมโดยส่งเสริมให้
สถานศึกษา จัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับปัญหา และความต้องการของผู้เรียน
หาวิธีการสนับสนุนส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในสถานศึกษาให้พัฒนา
กระบวนการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการ
เรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสนับสนุนด้านทรัพยากร การลงทุน เพื่อการศึกษา
พร้อมทั้งดูแลตรวจสอบกระบวนการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากข้อสรุปและแนวคิดของผู้ทรงคุณวุฒิต่างๆข้างต้น ในขณะที่ทุกหน่วยงาน
ทั้งในและนอกกระทรวงศึกษาธิการ ได้ตระหนักในความสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้
จึงได้พัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างหลากหลาย แต่เป็นไป
ในทิศทางเดียวกัน เช่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 5-8) ได้สรุปการเรียนรู้
ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
และประสบการณ์ การเรียนรู้ ยึดหลักดังนี้

1.1 ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นจึงต้องจัด
สภาวะแวดล้อมบรรยากาศรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ให้หลากหลายเพื่อเอื้อต่อความสามารถ
ของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติที่สอดคล้องกับความถนัด และ
ความสนใจ เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้ เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา
ทุกสถานที่และเป็นการเรียนรู้กันและกัน อันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อ

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ประกอบการบุคคล ชุมชน และทุกส่วนของสังคม

1.2 ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนการสอนมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน โดยเน้นความรู้ คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและบูรณาการความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างสมดุล รวมทั้งการฝึกทักษะและกระบวนการคิดการจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยให้ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.2 ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีรวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ เรื่องการจัดการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

2.3 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการรู้จักประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

2.4 ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

2.5 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

3. กระบวนการเรียนรู้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรม ให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2 ให้มีการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ เผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้
ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

3.4 จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล
กัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม ที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

3.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อ
การเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้ง
สามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

3.6 ผู้เรียนและผู้สอนเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่ง
วิทยาการประเภทต่าง ๆ

3.7 การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับ
บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร (อ้างใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
แห่งชาติ, 2543, หน้า 36-37) การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และมุ่ง
พัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีกระบวนการจัดกิจกรรม
การเรียนการสอนทั้งหมด 11 กิจกรรม คือ

1. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนด้านมนุษยสัมพันธ์
2. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์และมิติสัมพันธ์
3. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนด้านเหตุผลคณิตศาสตร์
4. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนด้านภาษา
5. กิจกรรมเสริมสร้างผู้เรียนด้านดนตรี
6. กิจกรรมเสริมสร้างผู้เรียนด้านศิลปะ
7. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนพลศึกษา
8. กิจกรรมเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน
9. กิจกรรมศูนย์เพื่อนเด็ก จิตวิทยาแนะแนวและสภาพแวดล้อมในโรงเรียน
10. กิจกรรมศูนย์วิทยากรเป็นแหล่งเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน
11. กิจกรรมการวัดและประเมินผลที่เสริมสร้างศักยภาพผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 31-32) ในฐานะหน่วยปฏิบัติที่ดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา ได้กำหนดแนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี มีความสุข โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือ

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข เป็นสภาพการจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย มีอิสระ ยอมรับความแตกต่างของบุคคลมีหลากหลายในวิธีการเรียนรู้
2. การเรียนรู้แบบองค์รวม เป็นการเรียนรู้สิ่งต่างๆ อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อเนื่องกลมกลืนกันทั้งในเรื่องใกล้ตัวในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ เรื่องของสากล การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโลก
3. การเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง เป็นการจัดการเรียนให้ได้ฝึกคิดและปฏิบัติจริง โดยฝึกจากประสบการณ์ตรงจากแหล่งความรู้ สื่อ เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวต่างๆ แล้วสรุปเป็นองค์ความรู้แก่ตนเอง
4. การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ วัฒนธรรม อารมณ์และสังคมร่วมกันทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิด เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย
5. การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นการรับรู้ลีลาการเรียนรู้และความถนัดของตนเอง เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนวิเคราะห์ ประเมินจุดดีจุดด้อย และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสม

การจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อม และงานวิจัยในชั้นเรียน

การจัดการเรียนการสอนเป็นศาสตร์ที่มีการพัฒนาขึ้นมาอย่างมากมายโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อมุ่งพัฒนามนุษย์ให้มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุนน อมรวิวัฒน์ อ่างใน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541, หน้า 4)

การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหรือเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น ได้ถูกกล่าวถึงและมีการปฏิบัติและมีพัฒนาการมานานนับสิบปี มีกระบวนการที่สรุปได้อย่างกว้างๆ คือ (สนิท สัตโยภาส, 2543, หน้า 5-10)

1. ขั้นนำ สร้างความสนใจเตรียมพร้อมที่จะเรียน

2. ขั้นจัดกิจกรรม จัดกิจกรรมตามหลักการที่ว่า

ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct)

ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กันช่วยกันเรียนรู้ (Interaction)

ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน (Participatory)

ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการไปพร้อมกับการสรุปข้อความรู้และได้ผลงาน

(Process/Product)

ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ (Application)

3. ขั้นวิเคราะห์ ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายจากการทำงานกิจกรรมทั้งที่เป็นผลงาน
ข้อความรู้และกระบวนการเรียนรู้

4. ขั้นสรุปและประเมินผล สรุปผลประเมินผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์
ที่ตั้งไว้

วิธีการสอนรูปแบบการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

วิธีการสอนรูปแบบการสอนหรือกระบวนการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนของ
กิจกรรมเข้าลักษณะของการยึดผู้เรียนเป็นสำคัญที่รู้จักและนิยมใช้กันมากในปัจจุบัน คือ

1. วิธีสอนแบบโครงงาน

วิธีสอนแบบโครงงาน เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้สอนจัดประสบการณ์
หรือจัดสถานการณ์ให้นักเรียนทำงานเหมือนกับทำงานในชีวิตจริง ทั้งนี้ก็เพื่อให้ผู้เรียน
ได้ประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา ได้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ นักเรียนได้
ทดลองพิสูจน์ด้วยตนเอง ได้แก้ปัญหา ได้วางแผนทำงานเอง ฝึกการเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี

2. วิธีสอนแบบใช้คอมพิวเตอร์

วิธีสอนแบบใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน เป็นการสอนที่เน้นสื่อการสอนที่เป็น
เทคโนโลยีระดับสูงนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมี
ปฏิสัมพันธ์กับคอมพิวเตอร์การสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีข้อดีคือ เป็นการส่งเสริม
ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยตนเองเป็นศูนย์กลาง ขณะเรียนนักเรียนจะได้รับคำตอบใน
ทันทีทันใด และสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้

วิธีสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่นำเนื้อหาที่จะสอนมาแบ่งเป็นตอนๆ แล้วนำเนื้อหาแต่ละตอนมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรียกว่า ศูนย์กิจกรรมในเรื่องหนึ่งๆ อาจจัดแบ่งได้ประมาณ 5-6 ศูนย์กิจกรรม ศูนย์เหล่านี้จะถูกจัดขึ้นในจุดต่างๆ ของห้องเรียน ครูจะแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละเท่าๆ กัน ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้าทำกิจกรรมจนครบทุกศูนย์

4. วิธีสอนแบบ 4 Mat System

เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผสมผสานกันเพื่อเอื้อให้ผู้เรียนที่มีลักษณะ 4 แบบ คือ ผู้เรียนถนัดการใช้จินตนาการ ผู้เรียนที่ถนัดการวิเคราะห์ ผู้เรียนที่ถนัดการใช้สามัญสำนึก และผู้เรียนที่ถนัดค้นพบความรู้ด้วยตนเอง เนื่องจากผู้เรียนในชั้นเรียนหนึ่งๆ มักจะมีผู้เรียนทั้ง 4 แบบนี้อยู่รวมกัน

5. วิธีสอนแบบร่วมมือ

เป็นการจัดการสอนโดยแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่มย่อยๆ ภายในกลุ่มจะมีการช่วยเหลือกัน สมาชิกกลุ่มจะมีทักษะในการทำงานกลุ่มและมีการตรวจสอบเป็นรายบุคคลได้

6. วิธีการสอนแบบชิปปา

การสอนแบบชิปปา เป็นหลักการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนโดยยึดหลักว่าผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนมีส่วนร่วมในขั้นตอนการเรียนรู้และผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้กับชีวิตประจำวันได้

7. วิธีสอนแบบบูรณาการ

เป็นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์เดิมและประสบการณ์ใหม่ และเป็นประสบการณ์ตรงที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในวิชาการหลายๆ แขนงในลักษณะสหวิทยาการ

8. วิธีสอนแบบใช้เส้นเล่าเรื่อง Story Line

เป็นวิธีสอนที่จัดเนื้อหาวิชาต่างๆ ในหลักสูตรมาบูรณาการกันโดยใช้วิชาใดวิชาหนึ่งเป็นแกนเรื่องผสมแบบนี้จะเป็นการสมมติเรื่องราวหรือสถานการณ์ขึ้นให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะเรียน

9. วิธีการสอนแบบปฏิจาวิธาน

เป็นการสอนแบบถามตอบ การตั้งคำถามผู้ตามจะต้องใช้ความคิดในการตั้งคำถาม ขณะเดียวกันผู้ตั้งคำถามจะต้องมีคำตอบอยู่ในใจใช้ในการสอนได้ทุกวิชา

10. วิธีสอนแบบแผนผังความคิด

การสอนแบบแผนผังความคิด เป็นการฝึกให้ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลหรือสาระ ความรู้จากการอ่าน การฟังคำบรรยายแล้วนำมาจัดกลุ่ม สร้างเป็นภาพแสดงให้เห็นโครงสร้าง ความคิด กระบวนการคิด โดยใช้รูปภาพหรือสัญลักษณ์เป็นสื่อ

การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 24 และมาตรา 30 ได้ให้ความสำคัญกับการนำการวิจัยไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยกำหนดให้สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการคือ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมต่อการเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรอบรู้และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

การจัดสภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนและนอกห้องเรียนให้ สอดคล้องกับการเรียนการสอนเพื่อช่วยเสริมให้การเรียนการสอน น่าสนใจ และจูงใจ ให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียน สรุปได้เป็น 3 ประเภท คือ บรรยากาศทางวัตถุ บรรยากาศทางสังคม และบรรยากาศทางวิชาการ (กรมวิชาการ, 2543, หน้า 67)

การวิจัยในชั้นเรียน

ความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียน คือ การทำการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา ลักษณะการวิจัยในชั้นเรียน คือ กระบวนการ ที่ครูศึกษาค้นคว้าเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนที่ตนรับผิดชอบอยู่ จุดเน้น ของการวิจัยในชั้นเรียน คือ การแก้ปัญหาหรือพัฒนากระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็น ระบบ และเป็นการศึกษาและวิจัยควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน มีกระบวนการดังนี้ (กรมวิชาการ, 2543, หน้า 64)

1. สำรวจและวิเคราะห์ปัญหา
2. กำหนดวิธีการในการแก้ปัญหา
3. พัฒนาวิธีการหรือนวัตกรรม
4. นำวิธีการหรือนวัตกรรมไปใช้
5. สรุปผล

บทบาทผู้เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือของหลายฝ่าย ร่วมมือกันพัฒนาและปรับปรุง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ศิษยานิเทศก์ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร สถาบันวิชาการ หน่วยงาน และสื่อมวลชน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 24 กำหนดบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อย่างชัดเจน โดยการประสานเชื่อมโยงบทบาทของทุกคนให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาโดยมีลักษณะสำคัญดังนี้ (กรมวิชาการ, 2543, หน้า 75-80)

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา

1. ปรับเปลี่ยนแนวคิดในการบริหารจัดการเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้
2. กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาโรงเรียนไว้ในธรรมนูญโรงเรียน มีแผนยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการเรียนรู้ตามแนวทางของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หมวด 4 ที่ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษา
3. ปรับปรุงการบริหารจัดการให้เอื้ออำนวยและความสะดวกให้ครูผู้สอน มีเสรีในการคิดพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ ทำการวิจัยในชั้นเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในระหว่างเพื่อนครู การทำงานเป็นที่ฝึกกำลังระหว่างกลุ่มวิชาพัฒนาผลการเรียนรู้ให้ได้มาตรฐานหลักสูตร
4. พัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด
5. จัดให้มีระบบนิเทศภายใน ช่วยเหลือครูในด้านการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

บทบาทครู

1. ปรับเปลี่ยนแนวคิดให้เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นตัวอย่างในการพัฒนาวินัยในตนเอง
2. พัฒนาตนเองอยู่เสมอให้มีความรู้และความสามารถในการปลูกฝังค่านิยมที่ดี และจริยธรรมให้ผู้เรียนให้ความรักความเมตตาต่อผู้เรียน
3. ออกแบบการจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผลตามสภาพจริง
4. ทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่กับการเรียนการสอนนำผลมาพัฒนาปรับปรุง

5. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดบทบาทของผู้เรียน

6. ช่วยให้ผู้เรียนยอมรับและพัฒนาตนเอง มีความเข้าใจตนเอง ยอมรับความรู้สึกของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองว่าเป็นคนมีคุณค่า

7. ให้คำปรึกษาในด้านการเรียน การวางแผนชีวิต และแนวทางการพัฒนาตนเองสู่อาชีพ ช่วยให้ผู้เรียนตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตตามสภาพความเป็นจริงที่เป็นไปได้

8. ช่วยให้ผู้เรียนมีวุฒิภาวะ รู้จักข้อดีข้อเสียของตนเอง

9. กระตุ้นให้ผู้เรียนกล้าเผชิญปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ

10. ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสถานการณ์เรียนรู้ของตนเอง เข้าใจกระบวนการเรียนรู้และรู้วิธีการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ

11. ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง ประเมินตนเองและบทบาทการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้นอยู่เสมอ

12. เป็นกัลยาณมิตรกับนักเรียน เพื่อนครู และบุคลากรในโรงเรียน

บทบาทพ่อแม่ ผู้ปกครอง

1. ปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้

2. ให้ความรักและความอบอุ่น

3. ให้การอบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ในการสร้างสุขนิสัยที่ดี พัฒนาพฤติกรรมสุขภาพและป้องกันปัญหาต่างๆ

4. เป็นตัวอย่างแก่บุตรธิดาและปลูกจิตสำนึกในเรื่องวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ ความปลอดภัย

5. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในบ้าน

6. ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำและการเสริมแรง

7. ร่วมมือกับโรงเรียนในการให้ข้อมูลและประเมินผู้เรียน

8. เป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิต

บทบาทชุมชน

1. ปรับเปลี่ยนแนวคิดความเชื่อในเรื่องการปฏิรูปการศึกษา

2. ให้ความร่วมมือในการระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้

3. ร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในการพัฒนาสถานศึกษาในทุกๆ ด้าน

4. ประสานสัมพันธ์กับสถานศึกษาเพื่อสร้างบรรยากาศให้ชุมชน เป็นแหล่งการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนเป็นสังคมแห่งปัญญา

5. ดูแลเอาใจใส่พฤติกรรมของเด็กและเยาวชนในชุมชน
บทบาทของผู้เรียน

ความมุ่งหวังของการปฏิรูปการเรียนรู้คือ ต้องการให้ผู้เรียนมีลักษณะ เก่ง ดี มีความสุข ผู้เรียนจึงต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้จากผู้รับความรู้มาเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความสามารถของตนเอง ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของผู้เรียนควรมีดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายการศึกษาให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
2. มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ วางแผนการเรียนรู้ของตนเองร่วมกับผู้ปกครองและครู
3. รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ บริหารจัดการเรียนรู้ของตนเอง
4. ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
5. ปฏิบัติตนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
6. รู้จักประเมินตนเองและผู้อื่น
7. สรวิธาต่อผู้สอน มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับครูและเพื่อน

การจัดการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน

ในปีพุทธศักราช 2506 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้โอนงานการศึกษาในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับในส่วนที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลมาให้ท้องถิ่น คือ เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการ โดยมอบให้กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบทางวิชาการ และกระทรวงมหาดไทยรับผิดชอบด้านธุรการ ในทางปฏิบัติกระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับการออกพระราชบัญญัติประถมศึกษา ระเบียบเกี่ยวกับการจัดเด็กในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา ระเบียบเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน หลักสูตร สื่อ และการประเมินผล ส่วนกระทรวงมหาดไทยจะดำเนินการในด้านการพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนด้านงบประมาณ โดยได้มอบหมายให้กรมการปกครอง ในฐานะที่ต้องรับผิดชอบการปกครอง

ท้องถิ่นเป็นผู้ดูแล รับผิดชอบ และกรรมการปกครองได้จัดตั้งหน่วยงานสำหรับดำเนินการในเรื่องจัดการศึกษาของเทศบาลและเมืองพัทยา โดยเรียกชื่อว่า สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น มีหน้าที่ในการให้การสนับสนุนช่วยเหลือให้แต่ละเทศบาลได้ดำเนินการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น, 2541, หน้า 3) โดยกำหนดนโยบายและแนวทางการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษา ดังนี้

1. สร้างโรงเรียนให้มีความพร้อม มีแผนผังเต็มรูปแบบและเป็นมาตรฐาน มีห้องเรียนเพียงพอ มีอุปกรณ์การสอนครบตามกิจกรรมการเรียนรู้
2. ส่งเสริมให้ทุกโรงเรียนมีห้องสมุด ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องทดลอง ห้องปฏิบัติการ
3. มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข โรงเรียนมีความร่มรื่น มีภูมิทัศน์ที่สวยงาม
4. สร้างความมีวินัย เอื้อเพื่อแผ่แผ่ ความสามัคคี
5. ให้องค์กรท้องถิ่นและหน่วยงานการศึกษาอื่นๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น ด้านการบริหาร ด้านวิชาการ มีการกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น
6. พัฒนาผู้บริหารโรงเรียนและคณะครู มีจิตสำนึกในการที่จะพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน
7. ช่วยเหลือดูแลเด็กที่ยากจน ให้มีอุปกรณ์การเรียน เสื้อผ้า เน้นช่วยเหลือให้เด็กได้มีโอกาสเรียนตามการศึกษาภาคบังคับ โดยให้โรงเรียนสำรวจจากเขตบริการให้ทั่วถึง
8. จัดการเรียนการสอน ระดับประถมศึกษา โดยมุ่งเน้นเป็นพิเศษในด้านพื้นฐานภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และมีโอกาสพัฒนาการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เพื่อรองรับการพัฒนาความรู้ และทักษะในระดับที่สูงขึ้น (เทศบาลเมืองลำพูน, 2543ก, หน้า 6)

แผนการพัฒนาศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูน

เทศบาลเมืองลำพูนรับผิดชอบการจัดการศึกษาดังแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ตลอดทั้งการจัดการศึกษาตาม โครงการขยาย โอกาสทางการศึกษา และ

การศึกษานอกระบบอื่นๆ โดยมีโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบ จำนวน 4 โรงเรียนและ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 ศูนย์ มีพนักงานครูเทศบาลที่ไม่สังกัดสถานศึกษาและสังกัดสถานศึกษา จำนวน 94 คน เทศบาลเมืองลำพูนได้กำหนดแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด ดังนี้

1. โครงการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาเพื่อเป็นการเตรียมการปฏิบัติงานการจัดการศึกษาให้รู้ทิศทางในการพัฒนาการศึกษาและสอดคล้องกับนโยบายการศึกษาของชาติ
2. โครงการปรับปรุงการบริหารโรงเรียนเพื่อปรับปรุง งานวิชาการ งานธุรการ และการเงิน งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานสัมพันธ์ชุมชน ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8
3. โครงการนิเทศการศึกษาเพื่อสำรวจความต้องการ งานจัดเก็บ วิเคราะห์ข้อมูล สถิติทางการศึกษา งานวิจัยการศึกษา งานพัฒนาหลักสูตร งานวิชาการ งานส่งเสริมและ ควบคุมมาตรฐานการศึกษา
4. โครงการอบรมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อพัฒนางานวิชาการ เพื่อสร้างและ พัฒนาการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูนให้มีรูปแบบที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง และจัดระบบการศึกษาของเทศบาลเมืองลำพูนให้มีภาพลักษณ์ที่ชัดเจนสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นทุกระดับ โดยเฉพาะเพื่อให้พนักงานครูเทศบาลผู้มีหน้าที่จัดการศึกษามีความเข้าใจ มีทัศนคติกว้างไกลในการจัดการศึกษาตามแนวการปฏิรูปการศึกษา เช่น โครงการพัฒนาคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โครงการวันพัฒนาการศึกษา โครงการประกวดโรงเรียนดีเด่น โครงการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ โครงการประกวดครูดีเด่นสังกัดเทศบาลเมืองลำพูน โครงการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา โรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองลำพูน (เทศบาลเมืองลำพูน, 2543ข, หน้า 112)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 7) ได้สำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการนำเนื้อหาและสาระที่จะปฏิรูปการเรียนรู้ จากการสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ครู รวมทั้งนักเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การสำรวจ 2 ครั้ง สรุปผลได้ว่าการจัดการเรียนการสอนหรือ

กิจกรรมของโรงเรียนที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญอยู่แล้วในโรงเรียน ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยครูร้อยละ 50.0 มีความ เข้าใจในเรื่องการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่วนผู้บริหารสถานศึกษา มีประมาณ ร้อยละ 66.0 เข้าใจว่าโรงเรียนจัดการเรียนการสอนในลักษณะดังกล่าว

ในส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเทศบาลนั้น พรพรรณ คำเพ็ง (2534) ได้ ศึกษาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเทศบาลทั่วประเทศพบว่าการจัดการเรียน การสอนและวิธีสอนของครูเทศบาลส่วนใหญ่ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบผสมผสาน โดยครูคิดขึ้นเอง หรือทำตามผู้อื่นบ้าง ตามคู่มือครูบ้าง ในขณะที่ จันทร์ศรี ภักดีวงศ์ (2538) ได้ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษา ปรากฏว่า สภาพการจัดการศึกษาในด้านการจัดระบบการเรียนการสอนมีการ ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ มีการเตรียมการสอน วางแผนการสอน ศึกษาเอกสารหลักสูตร ประกอบการสอน วัสดุอุปกรณ์ ครูผู้สอนมีวิธีการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม การเรียนการสอน มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ นักเรียนและการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ และจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สิริ นมहुต (2538) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ครูขาดความรู้ และทักษะในการจัดกิจกรรมตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ด้านการวางแผน การจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับความรู้และทักษะของครูผู้สอน หลักสูตรและ เอกสารการใช้หลักสูตร การปรับปรุงวิชาการ และการวัดผลประเมินผลยังเป็นปัญหาใน ทางปฏิบัติของผู้บริหารและครูอาจารย์อยู่บ้าง

อัมพร ฟุ้งเฟื่อง (2541) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองเขียงราย ผลการศึกษาพบว่า ครูมีภาระงานหลายด้านหรือสอนหลาย วิชาสอดคล้องกับ ฌรงค์ฤทธิ์ ปรีชานุกูล (2542) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการ บริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองลำพูน พบว่า การบริหารงาน วิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดเทศบาลเมืองลำพูน ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนมีการกำหนดเป้าหมายและวางแผนไว้ชัดเจนตามหลักสูตร มีสิ่งอำนวยความสะดวก ในเรื่องวัสดุการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการนิเทศเพื่อช่วยปรับปรุงพัฒนา

การเรียนการสอนของครูแต่ก็ยังมีปัญหา คือ ครูมีงานหลายด้านหรือสอนหลายวิชารวมทั้งขาดแคลนวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กิจกรรมการจัดการเรียนการสอนถือเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้นในการศึกษาเรื่องการจัดการเรียนการสอนตามแนวการปฏิรูปการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองลำพูนจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้รู้ถึงสภาพการจัดการเรียนการสอน เพื่อจะได้ข้อมูลพื้นฐานสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปวางแผนพัฒนาบุคลากร หลักสูตร การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวคิดในการปฏิรูปการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ต่อไป